

УДК 539.3

Канд. техн. наук А. В. Засовенко

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

КОНТАКТНЕ ДЕФОРМУВАННЯ БАЛКИ КІНЦЕВОЇ ДОВЖИНИ НА ОДНОСТОРОННІЙ ІНЕРЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Розглядається нестационарне контактне деформування пружної шарнірно обертої балки кінцевої довжини, що лежить на односторонній інерційній основі. Прямий чисельний розв'язок засновано на використанні методу характеристик.

Ключові слова: інерційна основа, пружна балка, основа типу Вінклера, метод характеристик.

Дослідження якісних закономірностей взаємодії балочних конструкцій з різними основами представляють інтерес при оцінці міцності і стійкості їх при дії нестационарних навантажень, оскільки порушення контакту при сумісній деформації не тільки кількісно, але і якісно змінює характер динамічного процесу.

Розглянемо систему кінцевої довжини, що складається з балки, і пружної односторонньої інерційної основи. Односторонній зв'язок між балкою і основою обумовлений тим, що основа чинить опір тільки втискуванню балки і не заважає їй відходу. Цей зв'язок визначає характер контактної тиску, що виникає між балкою і основою в процесі сумісного деформування, – воно не може бути негативним.

Рівняння, що моделюють деформування балки з урахуванням інерції обертання і впливу зрушення в розмірному вигляді доповнюємо рівнянням, що відповідає за реакцію основи:

$$\begin{cases} E J \frac{\partial^2 \psi}{\partial x^2} + k^2 G S \left(\frac{\partial w_1}{\partial x} - \psi \right) = \rho J \frac{\partial^2 \psi}{\partial t^2}; \\ k^2 G S \left(\frac{\partial^2 w_1}{\partial x^2} - \frac{\partial \psi}{\partial x} \right) = \rho S \frac{\partial^2 w_1}{\partial t^2} + R(x, t) - \frac{q(x, t)}{\delta}; \\ R(x, t) = 2a \frac{\partial^2 w_2}{\partial x^2} - b w_2 - m \frac{\partial^2 w_2}{\partial t^2}. \end{cases} \quad (1)$$

Тут E – модуль пружності матеріалу балки, G – модуль зрушення, J – момент інерції поперечного перетину балки, S – площа поперечного перетину балки, k^2 – коефіцієнт зрушення, ρ – щільність матеріалу балки, $\psi(x, t)$ – кут повороту нормального елемента балки, $w_1(x, t)$ – прогинання балки, x – відстань, вимірювана уздовж вісі недеформованої балки ($0 \leq x \leq L$), t – час, $\frac{q(x, t)}{\delta}$ – розподілене навантаження, $R(x, t)$ – реакція основи, $w_2(x, t)$ – переміщення точок основи у

напрямку, нормальному до вісі балки;

$$a = \frac{E_0 \delta}{4(1 + \eta_0)} \int_0^H \psi^2(y) dy; \quad b = \frac{E_0 \delta}{1 - \eta_0^2} \int_0^H \psi^2(y) dy;$$

$$m = m_0 \delta \int_0^H \psi^2(y) dy; \quad E_0 = \frac{E_M}{1 - \eta_M^2}; \quad \eta_0 = \frac{\eta_M}{1 - \eta_M}.$$

Причому E_M і η_M – відповідно модуль пружності і коефіцієнт Пуассона матеріалу основи; δ – ширина балки; $\psi(y)$ – функція, що характеризує розподіл переміщень у основі; m_0 – щільність основи. Товщина основи $0 < H < \infty$.

Основою є шар, що стискається, завтовшки H , розташований на нескінченно жорсткій основі. Систему початкових та крайових умов прийемо у формі:

$$\begin{aligned} w_1(x, 0) = \frac{\partial w_1(x, 0)}{\partial t} = w_2(x, 0) = \frac{\partial w_2(x, 0)}{\partial t} = 0; \\ w_1(0, t) = w_1(l, t) = \frac{\partial w_1(0, t)}{\partial x} = \frac{\partial w_1(l, t)}{\partial x} = w_2(0, t) = \\ = w_2(l, t) = 0. \end{aligned}$$

Використовуючи вже відомий зв'язок з безрозмірними змінними [1, 2], запишемо рівняння в безрозмірному вигляді:

$$\begin{cases} \frac{\partial^2 \psi}{\partial \xi^2} - \frac{1}{C_1^2} \frac{\partial^2 \psi}{\partial \tilde{t}^2} = F_1 \left(\psi - \frac{\partial \tilde{w}_1}{\partial \xi} \right) \equiv f_1; \\ \frac{\partial^2 \tilde{w}_1}{\partial \xi^2} - \frac{1}{C_2^2} \frac{\partial^2 \tilde{w}_1}{\partial \tilde{t}^2} = \frac{\partial \psi}{\partial \xi} + \tilde{R}(\xi, \tilde{t}) - \tilde{q}(\xi, \tilde{t}) \delta_{i1} + \tilde{P} \equiv f_2; \\ \frac{\partial^2 \tilde{w}_2}{\partial \xi^2} - \frac{1}{C_3^2} \frac{\partial^2 \tilde{w}_2}{\partial \tilde{t}^2} = F_2 \tilde{w}_2 - \tilde{R}(\xi, \tilde{t}) \equiv f_3. \end{cases} \quad (2)$$

$$\text{Тут } C_3 = \frac{c_S}{c_b}; \quad F_1 = \frac{k^2 G S L^2}{E J}; \quad F_2 = \frac{b}{2a} = \frac{2}{(1 - \eta_0)}.$$

Причому для C_3 швидкість

$$c_s = \sqrt{E_M / 2m_0(1 - \eta_M^2)(1 + \eta_0)}.$$

Навантаження задаємо у вигляді:

$$\tilde{q}(\xi, \tilde{t}) = \tilde{\varphi}(\tilde{t})u(\xi), \text{ де } \tilde{\varphi}(\tilde{t}) = \tilde{t} e^{-\tilde{t}},$$

$$u(\xi) = \begin{cases} \mu & \xi \in (0,4; 0,6) \\ 0 & \xi \notin (0,4; 0,6) \end{cases}. \quad (3)$$

Розв'язання системи (2) будується чисельно на основі сітково-характеристичного методу [1, 2]. Розрахунки проводилися при наступних значеннях початкових параметрів:

$$\Delta \tilde{t} = 0,005; F_1 = 0,375; F_2 = 1,95;$$

$$C_2 = 0,312; C_3 = 0,568; \mu = 1.$$

Результати деяких розрахунків наведені на рис. 1 у вигляді розподілу прогинань балки на односторонній інерційній основі уздовж її довжини в різні моменти часу: $\tilde{t}_1 = 0,5$; $\tilde{t}_2 = 1$; $\tilde{t}_3 = 1,5$; $\tilde{t}_4 = 2$. На графіках, з міркування симетрії, показані розподіли прогинань для $0,5 < \xi < 1$.

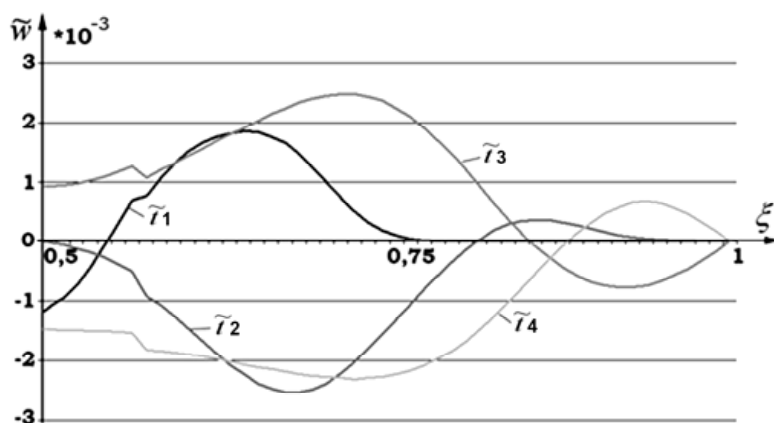

Рис. 1. Розподіл прогинань балки, що лежить на односторонній інерційній основі

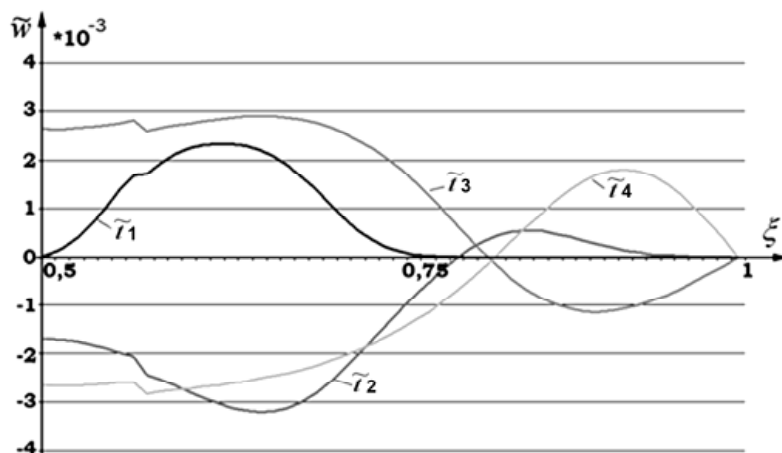

Рис. 2. Розподіл прогинань балки, що лежить на основі типу Вінклера

Для порівняння на рис. 2 наведені розподіли прогинань балки, що лежить на односторонній основі типу Вінклера, для тих же моментів часу. Розрахунки проводилися для наступних значень початкових параметрів:

$$\Delta \tilde{t} = 0,005; F_1 = 0,375;$$

$$F_2 = 325; C_2 = 0,312; \mu = 1.$$

Порівнюючи криві на двох графіках, можна бачити, що інерційна основа надає сильніший опір при втискуванні в нього балки, чим одностороння основа типу Вінклера.

Слід зазначити, що в даній задачі значення коефіцієнта постелі для односторонньої основи типу Вінклера бралось достатньо великим. Отримані результати добре узгоджуються з вже опублікованими Ю. С. Воробйовим, А. В. Колодяжним і ін. [3].

Як можна добре бачити, якісно характер прогинань для обох основ повторюється. Можна зробити висновок, що при розрахунках, для спрощення обчислень, допустимо використовувати модель односторонньої основи типу Вінклера (з великими коефіцієнтами постелі).

В цілому, для імпульсних (ступінчастих) навантажень необхідно враховувати інерцію руху основи, а у разі навантажень, що плавно змінюються (гладких), безінерційна основа типу Вінклера дає добре наближення.

Список літератури

1. Мастиновский Ю. В. Нестационарное деформирование упруго-вязкопластической балки / Ю. В. Мастиновский, А. В. Засовенко // Вестник двигателестроения – Запоріжжя. – 2008. – № 1. – С. 147–150.
2. Засовенко А. В. Контактное деформирование двух балок конечной длины / А. В. Засовенко Ю. В. Мастиновский // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні – Запоріжжя : ЗНТУ, 2005. – № 2. – С. 40–42.
3. Скоростное деформирование элементов конструкций / [Ю. С. Воробьев, А. В. Колодяжный, В. И. Севрюков, Е. Г. Янютин]. – К. : Наук. думка, 1989. – 192 с.

Одержано 03.06.2014

Засовенко А.В. Контактное деформирование балки конечной длины на одностороннем инерционном основании

Рассматривается нестационарное контактное деформирование упругой шарнирно опертой балки конечной длины, что лежит на одностороннем инерционном основании. Прямое численное решение основано на использовании метода характеристик.

Ключевые слова: инерционное основание, упругая балка, основание типа Винклера, метод характеристик.

Zasovenko A. Contact strain of finite length beam based on one way inertia

The non-stationary contact deformation of elastic hinged finite length beam, lying on the single-sided inertial foundation was considered. The direct numerical solution is based on the method of characteristics.

Key words: inertial basis, elastic beam, basis type of Winkler, method of characteristics.
